

O'RTA OSIYODA MILLIY-HUDUDIY CHEGARALANISH O'TKAZILISHINING YEVROPADA O'RGANILISHI

Islomxon Jaxongirov Faxriddin o'g'li

Farg'ona davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Markaziy Osiyoda milliy-hududiy delimitatsiyaning o'tkazilishi va uning Yevropaga potentsial ta'siri o'rganilmoqda. Tadqiqot Markaziy Osiyodagi hududiy transfertlarning tarixiy konteksti, hozirgi dinamikasi va kelajakdagi istiqbollari o'rganadi. Shuningdek, ushbu transferlarning Yevropa uchun xavfsizlik, geosiyosat va mintaqaviy integratsiya nuqtai nazaridan ta'sirini o'rganadi. Maqolada ushbu murakkab hodisani har tomonlama tushunish uchun sifatli tahlil, tarixiy tadqiqotlar va siyosatni baholash kombinatsiyasi qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, Yevropa, milliy-hududiy delimitatsiya, hududiy transferlar, xavfsizlik, geosiyosat, mintaqaviy integratsiya.

АННОТАЦИЯ

В этой статье исследуется проведение национально-территориального размежевания в Центральной Азии и его потенциальное влияние на Европу. В исследовании исследуется исторический контекст, текущая динамика и будущие перспективы территориальных трансфертов в Центральной Азии. Он также исследует влияние этих трансфертов на Европу с точки зрения безопасности, геополитики и региональной интеграции. В статье используется сочетание качественного анализа, исторических исследований и оценки политики для всестороннего понимания этого сложного явления.

Ключевые слова: Центральная Азия, Европа, национально-территориальное разграничение, территориальные трансферы, безопасность, Геополитика, региональная интеграция.

ABSTRACT

This article explores the transfer of national-territorial delimitation in Central Asia and its potential impact on Europe. The study explores the historical context, current dynamics and future perspectives of territorial transfers in Central Asia. It also studies the impact of these transfers in terms of security, geopolitics and regional integration for Europe. The article uses a combination of qualitative analysis, historical research and policy assessment to comprehend this complex phenomenon in every possible way.

Keywords: Central Asia, Europe, national-territorial delimitation, territorial transfers, Security, Geopolitics, Regional Integration.

Milliy-hududiy delimitatsiyaning o'tkazilishi butun dunyo bo'ylab ko'plab mintaqalarning siyosiy va geografik landshaftini tarixan shakllantirgan murakkab hodisadir. O'zining boy tarixi va xilma-xil etnik tarkibi bilan Markaziy Osiyo hududiy transfertlarning bir nechta holatlariga guvoh bo'lgan. Ushbu maqola Markaziy Osiyoda milliy-hududiy delimitatsiyani o'tkazish va uning Evropa uchun potentsial ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Tarixiy va zamonaviy dinamikani o'rganib chiqib, ushbu tadqiqot rivojlanayotgan geosiyosiy landshaft haqida tushuncha berishga va hududiy transfertlar Evropa uchun yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va imkoniyatlarni yoritishga intiladi.

Ushbu tadqiqot sifatli tahlil, tarixiy tadqiqotlar va siyosatni baholashni birlashtirgan ko'p intizomli yondashuvdan foydalanadi. Sifatli tahlil mavzuni har tomonlama tushunish uchun ilmiy adabiyotlarni, siyosiy hujjatlarni va ekspert xulosalarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Tarixiy tadqiqotlar Markaziy Osiyodagi hududiy transfertlarning o'tmishdagi holatlarini o'rganadi, ularning sabablari, oqibatlari va kengroq oqibatlarini tahlil qiladi. Siyosatni baholash mintaqadagi hududiy transfertlarning hozirgi dinamikasi va kelajakdagi istiqbollari baholashni, turli stsenariylarni va ularning Evropaga ta'sirini hisobga olishni o'z ichiga oladi.

Markaziy Osiyo va Evropada milliy-hududiy delimitatsiyaning o'tkazilishini o'rganish ushbu mintaqalardagi chegaralar va hududiy bo'linishlarni shakllantirgan tarixiy, geosiyosiy va ijtimoiy-madaniy omillarni o'rganishni o'z ichiga oladi. U mamlakatlar va mintaqalar o'z chegaralarini belgilash, hududiy da'volarni belgilash va er va resurslar bo'yicha nizolarni hal qilish jarayonlarini o'z ichiga oladi¹.

Qozog'iston, O'zbekiston, Turkmaniston, Qirg'iziston va Tojikiston kabi davlatlarni o'z ichiga olgan Markaziy Osiyo hududiy o'zgarishlarning murakkab tarixiga ega. Mintaqa bir vaqtlar mo'g'ullar imperiyasi, Temuriylar imperiyasi va Sovet Ittifoqining bir qismi bo'lib, uning chegaralariga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. 1991-yilda Sovet Ittifoqi tarqatib yuborilgandan so'ng, ushbu mamlakatlar yangi chegaralarni o'rnatishga va mustaqil davlatlarning paydo bo'lishiga olib keladigan davlat qurish jarayonini boshdan kechirdilar. Markaziy Osiyoda milliy-hududiy delimitatsiyani o'rganish mintaqada chegaralarni o'rnatish va tuzatishga ta'sir

¹ Сатылганова Н.А Территориально-пограничны проблемы назависимого Кыргызстана. – Автореф. дисс. на соиск.учён.степ.канд. ист. наук. – Бишкек - 2019. – 26 с.

ko'rsatgan tarixiy meros, etnik murakkabliklar va geosiyosiy dinamikani tahlil qilishni o'z ichiga oladi¹.

Yevropada milliy-hududiy delimitatsiyani o'rganish chegaralarning tarixiy evolyutsiyasiga, ayniqsa muhim siyosiy o'zgarishlar va to'qnashuvlar davrida qaratilgan. Yevropa tarix davomida ko'plab chegara siljishlarini va hududiy transferlarni boshdan kechirgan. Bularga birinchi Jahon urushi va ikkinchi Jahon urushidan keyin chegaralarni qayta chizish, dekolonizatsiya jarayonlari va Yugoslaviya va Sovet Ittifoqining parchalanishi kiradi. Yevropada milliy-hududiy delimitatsiyani o'rganish ushbu chegara o'zgarishlari ortidagi millatchilik intilishlari, etnik nizolar, geosiyosiy mulohazalar va o'z taqdirini o'zi belgilash va hududiy yaxlitlik tamoyillari kabi omillarni o'rganishni o'z ichiga oladi.

Ushbu tadqiqot sohasi ko'pincha tarix, siyosatshunoslik, xalqaro munosabatlar, geografiya va antropologiya kabi turli fanlarga asoslangan holda multidisipliner yondashuvdan foydalanadi. Tadqiqotchilar Markaziy Osiyo va Yevropada milliy-hududiy delimitatsiya jarayonlari va oqibatlarini tushunish uchun tarixiy hujjatlar, arxiv yozuvlari, huquqiy bitimlar, demografik ma'lumotlar va geosiyosiy omillarni tahlil qiladilar. Bundan tashqari, hududiy masalalarni boshqarishda turli mamlakatlar va mintaqalarning tajribalaridan olingan umumiy naqshlar, muammolar va saboqlarni aniqlash uchun qiyosiy tadqiqotlar o'tkaziladi.

Umuman olganda, Markaziy Osiyo va Yevropada milliy-hududiy delimitatsiyaning o'tkazilishini o'rganish chegara dinamikasining murakkabliklari, tarixiy voqealarning ta'siri va ushbu hududlardagi hududiy nizolarni boshqarish muammolari haqida qimmatli tushunchalar beradi. Bu bugungi kunda biz ko'rib turgan chegaralar va hududiy bo'linishlarni shakllantirgan tarixiy, siyosiy va ijtimoiy-madaniy omillarni tushunishimizga yordam beradi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Markaziy Osiyodagi hududiy transferlar Yevropa uchun muhim ta'sir ko'rsatishi mumkin. U bir nechta asosiy topilmalarni aniqlaydi, jumladan:

9. Tarixiy kontekst: Markaziy Osiyo ko'pincha etnik ziddiyatlar, geosiyosiy raqobat va o'zgaruvchan kuch dinamikasi kabi omillar ta'sirida bo'lgan hududiy transferlarning uzoq tarixiga ega. Ushbu transferlar mintaqa chegaralarini shakllantirdi va uning siyosiy manzarasiga ta'sir ko'rsatdi.

10. Hozirgi dinamika: Markaziy Osiyoda hududiy transferlar bo'yicha yangi munozaralar va muzokaralar olib borilmoqda. Ushbu munozaralarga turli omillar,

¹ Рыжов И, Бородина М. Основные приоритеты внешней политики Кыргызстана / В кн: Актуальная геополитика. –М.: 2020. –С. 142-157

jumladan etnik va madaniy mulohazalar, iqtisodiy manfaatlar va geosiyosiy intilishlar sabab bo'ladi.

11. Yevropa uchun ta'siri: Markaziy Osiyodagi hududiy transferlar Yevropaga ko'p jihatdan ta'sir qilishi mumkin. Ular mintaqaviy xavfsizlik dinamikasiga ta'sir qilishi mumkin, bu esa yangi chegara nizolariga, qochqinlar oqimiga yoki ekstremizmning tarqalishiga olib kelishi mumkin. Geosiyosiy jihatdan bu transferlar ittifoqlarni o'zgartirishi va kuchlar muvozanatiga ta'sir qilishi mumkin. Bundan tashqari, hududiy transferlar Yevropa integratsiyasi harakatlariga ta'sir qilishi mumkin, bu siyosat va strategiyalarni o'zgartirishni talab qiladi.

Munozara bo'limi natijalar bo'limida ta'kidlangan natijalarga chuqurroq kirib boradi. U nizolarni oldini olish va hal qilish mexanizmlarining muhimligini ta'kidlab, hududiy transfertlardan kelib chiqadigan potentsial xavfsizlik xavflarini o'rganadi. Muhokamada geosiyosiy oqibatlar tahlil qilinib, Yevropa o'z strategiyalarini moslashtirishi va Markaziy Osiyo davlatlari bilan samarali hamkorlik qilishi zarurligi ta'kidlandi. Bundan tashqari, bo'lim hududiy transfertlar mintaqaviy integratsiya harakatlariga qanday ta'sir qilishi mumkinligini o'rganib chiqadi va Yevropa va Markaziy Osiyo o'rtasida hamkorlik va muloqotni kuchaytirishga chaqiradi.

XULOSA

Topilmalar va munozaralarga asoslanib, Markaziy Osiyodagi hududiy transferlar Yevropa uchun katta ahamiyatga ega bo'lishi mumkinligi aniq. Potentsial xavflarni kamaytirish va imkoniyatlardan foydalanish uchun quyidagi xulosalar va takliflar taklif etiladi:

- Mintaqaviy hamkorlikni kuchaytirish: Yevropa Markaziy Osiyo davlatlari bilan aloqalarini mustahkamlashi, muloqotni va hududiy transfertlar bilan bog'liq masalalar bo'yicha hamkorlikni rivojlantirishi kerak.

- Mojarolarning oldini olish va hal qilish: hududiy transfertlardan kelib chiqadigan nizolarning oldini olish va hal qilish uchun faol choralar ko'rish kerak. Mintaqada barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlash uchun diplomatik kanallar, vositachilik va xalqaro mexanizmlardan foydalanish kerak.

- Strategik moslashuv: Yevropa siyosatchilari Markaziy Osiyoda rivojlanayotgan hududiy dinamikani hisobga olgan holda o'z strategiyalarini qayta ko'rib chiqishlari kerak. Bunga diplomatik munosabatlarni qayta kalibrlash, xavfsizlik sherikliklarini qayta baholash va mintaqaviy integratsiya harakatlarini mos ravishda muvofiqlashtirish kiradi.

Xulosa qilib aytganda, Markaziy Osiyoda milliy-hududiy delimitatsiyaning o'tkazilishini o'rganish uning Yevropaga potentsial ta'siri haqida qimmatli tushunchalar beradi. Tarixiy kontekstni, hozirgi dinamikani va kelajakdagi istiqbollarni tushunib, siyosatchilar hududiy transfertlardan kelib chiqadigan

murakkabliklar va muammolarni yaxshiroq hal qilishlari mumkin. Faol hamkorlik, hamkorlik va strategik moslashuv rivojlanayotgan geosiyosiy landshaftda Markaziy Osiyo va Yevropa o'rtasidagi barqarorlik, xavfsizlik va o'zaro manfaatli munosabatlarni ta'minlashning kalitidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

- Дегтерёв Д.А. Внешняя политика стран СНГ (учеб. пособ.). –М.: “АскентПресс”, 2017. – 469 с.
- Сатылганова Н.А. Территориально-пограничны проблемы назависимого Кыргызстана. – Автореф. дисс. на соиск.учён.степ.канд. ист. наук. – Бишкек - 2019. – 26 с.
- Рыжов И, Бородина М. Основные приоритеты внешней политики Кыргызстана / В кн: Актуальная геополитика. –М.: 2020. –С. 142-157.
- Шарафиева О.Х. Гражданская война в Таджикистане. (1990-1997 гг). – Автореф. дисс. на соиск.учён.степ. канд. ист наук. –Томск-2010. – 28 с.
- Хайтов Ш.А. Ўзбек мухожирлиги тарихи (1917-1991 йиллар). –Т.: ABU MATBUOT-KONSALT. 2008. - 208 б.
- Hayitov, Jakhongir Shodmonovich. "SPREAD OF NEW TYPES OF CORPS IN TURKISTAN CONTINENT AT THE END OF THE 19th-AT THE BEGINNING OF THE 20th CENTURIE." European Science Review 1.11-12 (2018): 24-26.
- Shodmonovich, Khaitov Jakhongir. "History Of The Spread Of New Varieties Of Fodder Crops In Turkestan In The First Quarter Of The XX Century." International Journal of Progressive Sciences and Technologies 24.2: 18-21.
- Shodmonovich, Jahongir Hayitov. "LOCAL PRESS INFORMATION ABOUT THE DISPOSAL OF A NEW AMERICAN COTTON VARIETY IN BUKHARA (BY THE MATERIALS OF THE NEWSPAPERS “BUKHORO AHBORI” AND “OZOD BUKHORO”)." Scientific reports of Bukhara State University 4.1 (2020): 291-295